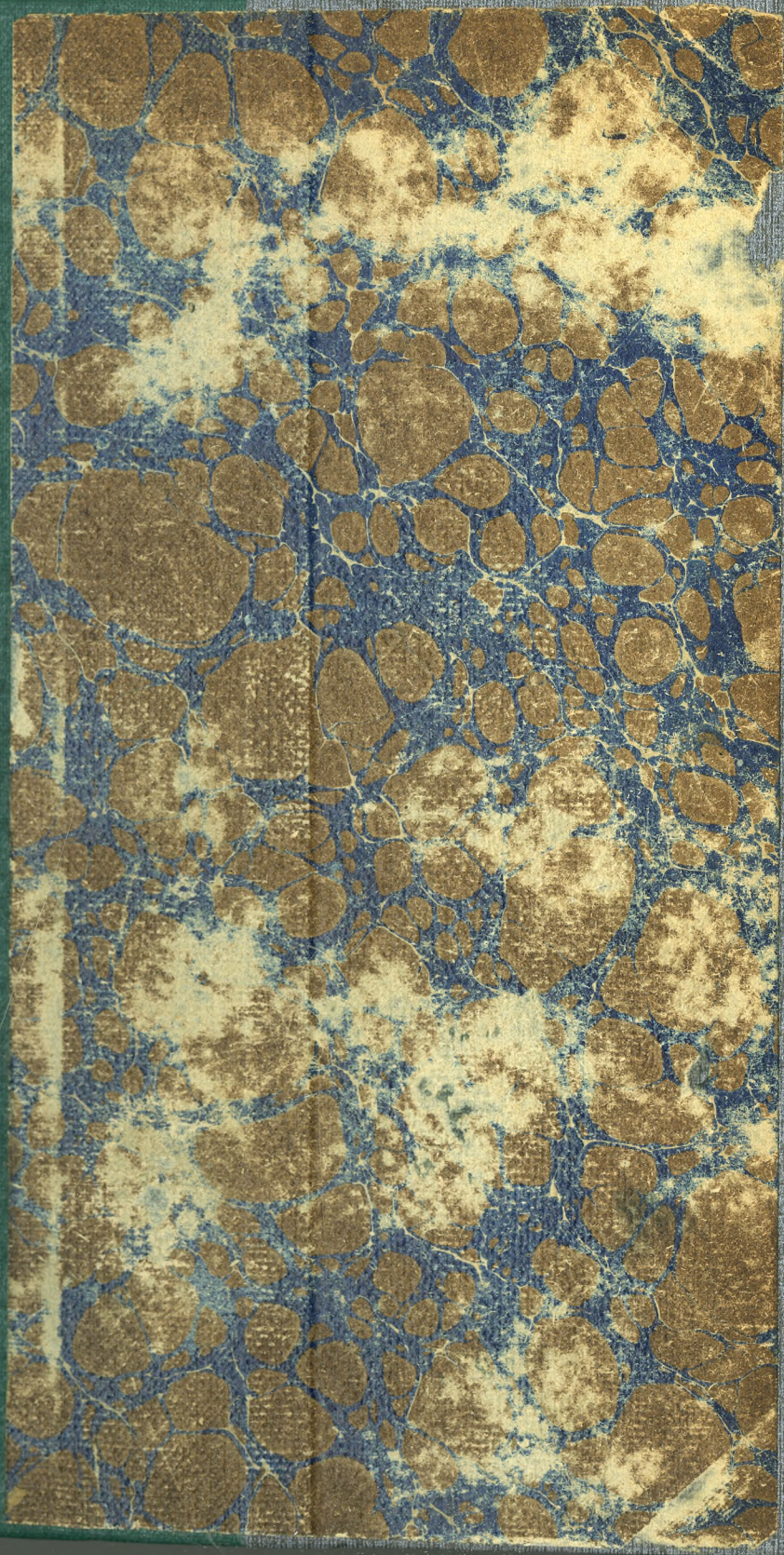

Politikai
röpiratok.

142.

142
1242

NEHÁNY ÉSZREVÉTEL
BÁRÓ WESSELÉNYINEK EZEN
MUNKÁJÁRA,

„SZÓZAT A' MAGYAR ÉS SZLÁV
NEMZETISÉG' ÜGYÉBEN,“

és

A MAGYAR ÉS SZLÁVOKHOZ INTÉZETT
TANÁCS EGY IDEGEN BARÁTTOL.

3.

L'UNION FAIT LA FORCE.

LIPCSÉBEN,
WIGAND OTTÓNÁL.

1843.

UNIVERSITÄT ZÜRICH

DE BALLAGI GÉZA

1843

NÖMÉT, A MAGYAR ÉS SZÉLV. TUDOMÁNYOS EGYETEM

NYELV ÉS IRODALMISZASZAK

1843

1843

1843

Báró Wesselényi Miklós' közelebből kiadott köny-
vében, az orosz propagandáról és azon módokról
beszél mellyekkel a' Magyarok ezen propagandának
ellent állhatnának. Szép, egy hosszú és sanyaru
szenvedések által megtörődött embertől, hogy élete'
és ereje' utolját is hazájának szenteli. Szép egy
embertől, ki honfitársai ellen panaszra kelhetne,
hogy szüntelen minden gondolatját réajok fordítja.
Báró Wesselényi olly ember, kit régtől fogva mé-
lyen tisztelek, hazafiságának tehát ezen utóbbi jele,
mellyet irásával, fájdalmaí' daczára, magánya mé-
lyéből, miden legkisebb mellék czélzat nélkül és
reményt magáért nem is táplálva, bizonyít, mert
könyvét, saját vallomásaként, szomoruan mintegy
polgári halott kezdi, nem lepe meg.

Báró Wesselényi' könyve kétség kívül nagy mozgást fog okozni, nem csak azért mivel ő a' szerzője, de minthogy olly veszedelemre figyelemtet, melly ma nem csak Magyarországot de egész Európát fenyegeti t. i. az orosz hatalomnak nevedése. Lesz alkalmatosságom megvizsgálni a' Magyarokrol irt munkámban, melly nem sokára fog meg jelenni. Franciaországban, az orosz hatalomnak, melly ma olly fenyegetőnek tetszik, mindent összevetve milyenségét, 's miben állását azon egyensuly nélküli orias' valódi erejének, ki mód nélkül hosszú karjaival az Adriai tengert éri Serbia és Montenegro keresztül, de kinek alapja gyenge minthogy igen hamar nevedett, és melynek feje hasonlóképpen gyenge, mert nem a' nagy hadseregek félelmesek, hanem a' nagy emberek kik azokat vezérlik.

+ Lesz alkalmatosságom azt is megvizsgálni mennyire lehet minden Europai Szlávot Miklós Császár' természetes alattvalinak nézni. Tudom ezen Czászárnak hihetetlen követelései vagynak és hogy magát a' Szlávok' nagy nemzetsége' valamint a' görög vallás' fejének nézi; de fontoljuk meg csak hidegen és igazságosan

egyét értenek e' vele a' nemzetek. A' nem orosz Szlávok' rokonérzetét kell kérdőre vonni és ki kell tanulni, ha Miklós Császár követelései öszhangba vannak e' kívánataikkal? Nagy tévedés azt hinni mintha csak egy gondolat, csak egy érzés mozgatná az egész nagy Szláv törzsököt egyesülésre. Példát kíván valaki? A' Lengyelek Szlávok. Tehát! kérdezzük meg szeretnek é oroszok lenni? — Kérdezzük meg a' Poseni és a' Galicziai Lengyeleket akarnának é egyesülni a' nagy Szláv törzsökkel és hodolni nemzeti előjárójok' uralkodásának? Kérdezzük meg a' Cseh Szlávokat jobban szeretnék e' azon uralkodót a' német császárnál kinek ma alattvalói? Ismétlen az uralkodok' követelései semmik, ha a' nemzetek' érzései öszhangba nincsenek velek. 'S már ezen napig a' Szláv törzsök és görög vallású nemzetek, kik nicsenek a' Miklós Császár hatalma alatt, azaz, azok kik nem teszik az orosz birodalom' részit, nem látszanak nagy hajlandósággal lenni az eránt ki pedig magát nemzeti fejekül festi. 64 millio politikai és vallási érdek által meghasonlott Szláv, kevésbé erős mint 35 millio Francia kik oly egyesek, mint egy ember.

Miklós Császár, magának szerencsétlenségire és Európának szerencséjére, megmutatta ezen utolsó esztendőekben hogy fogja fel az egyességet tulajdon birodalmában. Mind vallási, mind politikai egyességet akar. Karddal térítette a' nem egyesült görög vallásra, déli tartományai' lakosait, kik egyesült görögök voltak. Ez néhány holnappal történt ezelőtt. És most a' Katholicusokkal foglalatoskodik, hogy az Ukas' kitételeivel éljek. A' pápa sokképen ellen mondott azon erőszaknak mellynek most a' Katholicusok kitéve vannak Oroszországban. Nem rég hirdetett rendeletei, körülállásosan festik azon undorító eszközöket mellyeket használ a' Cár. Ezen szempillantatban hajtának a' lengyel tartományok' parasztjai falujok' templomaiba, 's ott katona sorok közt jelentetik nekik, hogy görögök, és megparcsoltatik: kövessék a' görög szertartást, mellyet a' Cár küldötte új papjok szab elejökbe.

Ez történik most az orosz birodalom' déli részén. Ezen körülállások, mellyeket a' 16dik század' valláshistóriájától kölesönözetteknek lehetne tartani, alig hatottak ki az orosz birodalomból,

hol a' Cár elfojtja az igazat, honnan semmi se lehet ki engedelme nélkül, de lehet olvasni a' pápa' rendeleteiben és egy munkában melly egynehány holnappal ezelőtt bocsátatott közre Párisban, a' katholika Sz. egyház üldöztetésciröl Oroszországban.

Ugy tetszik, a' szabadság' őrangyala, melly ezen században Europa felett lebeg, adta ezen tanácsot Miklós császárnak. Nem tehetett volna ügyére nézve alkalmasabb dolgot, és most kemény ellentállásra várhat a' Szlávok' résziröl, kiket hatalma alá akarna hajtani. Magyarország' Szlávjai p. o. katholikusok vagy lutheránusok, éppen olly erősen ragaszkodnak vallásuk' mint nemzetiségükhöz. Nem látom által mért kívánhatnának ma oroszokká lenni, hogy holnap meg olly vallásra térni kénytelenitessenek, melly nem övék és még pedig erőszakkal. Ezt a' tettek mutatják. Tudjuk már most mit nevez Miklós Császár egyességnek birodalmában. A' Császár nem fogja kimélni az ígéretek, és azon Szlávokhoz fordulván, kik nem alattvalói: telyes vallásbéli szabadsággal élhetést ígérhet nekik magához édesítés végett. De a' mi

a' császári igéreteket illeti, elfelejdhető e' Lengyelország' sorsa?

De nem ez most czélom. A' Szlávok' dolga mutatni, hogy ámbár sok pontban meg vagynak hasonlóan a' Magyarokkal, közbazájukért azonban fegyvert fogni azzokkal együtt készek. Jól lehet nincs szerencsém Magyarinak lennem, de úgy fájlalom még is mint benn szülött hazafi ezen, egy ország' lakosai közt támadott, és azt annyira gyengítő, belső egyenetlenséget. Ma jusson leginkább eszünkbe, hogy erő csak egyesség' szüleménye. Nem hiszem a' különböző pártok olly távol létét egymástól mint ők magok gondolják, 's hiszem egy kis kimélet és egy kis hidegvér közelebb hozhatná őket.

A' kinyíló országgyűlés, mellynek olly nagy dolgokat kell tennie, reméljük kifogja elégíteni az elméket.

Wesselényi e' Könyvének néhány sorait akarom én külön megvizsgálni. Ezek azok:

„A' Francziára forradalom' 's császárság' idejéről — a' Rajna birtokának vágya hagyománykint maradt; olly hagyománykint, mi nyugtát

„zavarja, 's veszélyt szülhető pörpatvart okozand.
„A' németek iránti lappango, az angolok ellen
„pedig kitörni mindig kész gyűlölet, nem kevesebbé
„van a' francziákba belé rögzödve. — Ama vágy
„szint úgy mint e' gyűlölet, a' francziát hihetösen
„az orosz' frigyessévé teendi; mert az oroszoknak
„háborúja a' németek 's Britannia ellen lesz in-
„tézve. Ily háború, mind a' németek 's angolok
elleni gyűlöletnek táplálékot nyujtana, 's az ösi
„versenyárs' 's ellenség' legyőzhetésére, mind a'
„Rajna megszerzésére alkalomul tekintetnék.“

Engedelmet kérek arra, mint Francia, az
az mint olly ember ki Franciaország' érdekeit és
rokonszenveit tudhatja, megvizsgálnom, mennyibe
lehetséges egy orosz szövetség. Báró Wesselényi
Miklós főképen igen jó hazafi. Ő mint ollyan fél
a' francia oroszszövetségtől, melly neki Európára
nézve igen veszélyesnek tetszik, ha megmutathatom
hogy orosz szövetség a' francziákkal lehetetlen,
azt is megmutatom egyszersmind hogy a' nagy ve-
szedelem nem létez Európára és következőleg hazá-
jára nézve, mellynek ő fog leginkább örülni és
meg fog engedni hogy vele megvívni bátor vagyok.

Báró Wesselényi Miklós egy néhány esztendő óta egy kis német város' lakosa, hol azon érzéseket és gondolatokat mellyek a' német főkben forrának tapasztalhatta ugyan, de ott a' franczia érzések' és gondolatokkal nem ismerkedhetett meg.

Ha a' Báro franczia városban mulatot volna, nem írta volna, hogy a' francziák gyűlölik a' németeket. A' részre nem hajló Magyarokra hivatkozom, kik két esztendő óta Franciaországban jártanak. A' Francziák nem gyűlölik a' németeket. Vágyodnak a' Rajna' birtokára, az igaz. De ez nem okoz náluk gyűlölséget.

Ennyiben áll a' Rajna' kérdése most Franciaországban. A' francziáknak fele ezt mondja: „Németország egyedül soha se állhatott ellen Franciaországnak, győzedelmeskedni fogunk rajta mihelyt alkalmatosságunk lesz. Az annyi külön tartományokra oszlott Németország, nyilvánosan hátra marad a' Francziákkal való háborúban, melly a' világnak leg egyesültebb tartománya, hol egy akarat kormányoz mindent. Tapasztalás mutatta meg azt Nápoleon' háborúiban. Német országnak nincsenek csataszokott hadai. Nálunk Algiria igen

jó katonákat nevelt, számba nem véve, hogy a' Francia katoná minden kétség kívül többet ér a' csata' mezején a' német katonánál. Tehát ha a' Rajna' kérdése egyedül a' Németek és a' Francziák közt dülhetne el, három holnap alatt urai lennének a' Rajnának és ha szükséges volna Bécs vagy Berlin felé indulnánk. De a Németeken túl Oroszok vannak. Későbbben megfogom mutatni, hogy e' kérdésben Oroszország' érdeke a' Németeket védelmezni.

Ezt mondja ma sok Francia. Ha ezen vélekedés szerénye az, én azt nem állítom, mert ez bizonyítja mi akadályoztatja a' Francziákat a' Rajna' elfoglalásában t. i. az Orosz. Igen, jóllehet különösnek tetszeni nekünk Francziáknak, a' Rajna' kérdése, katonai szempontból nézve, az Orosz illeti és minket, és nem a' Németet is. Mert a' hogy éppen mondottam, mi nem a' Németet nézük a' Rajna' oltalmazójának, mert az nem lenne akadály, a' Rajna' valódi oltalmazója az Orosz.

De sok Francia van még ki a' Rajna' kérdését nem katonai szempontból nézi. Vagynak kik

tökéletesen meggyőződék, hogy a' Rajna' bal partja természetesen a' Francziáké lesz, mert Franciaországnak igazi határa, és az volt már a' Gallusok, Nagy Károly és Napoleon idejében. Azt vélik, hogy midőn a' német tartományok új formába fognak öntődni, mert nem maradhatnak ebben az ideigleni állapotban a' Rajna' bal partja alkudozásoknál fogva Franciaországhoz fog csatoltatni. Nem vizsgálom ezen vélekedés jobb alapon áll e' mint az előbbeni, csak előterjesztem.

Báró Wesselényi hibáz midőn azt mondja hogy a' Németek a' Francziák' gyűlölsége tárgyai. Ezen gyűlölségnek oka a' Rajna e'? ez esetben inkább az oroszokra mint a' németekre kellene vivődnie, a' mint némellyek vélekednek, mások ezt békes kérdésnek tekintik. Ezen gyűlölség régibb időbeli lenne e'? A Francziák soha se éreztek ellenszenvet a' Németek ellen. A' gyűlölség csak akkor ébred egy nemzet' szívében, midon hatalmas okok által idéztetik elő, egy hosszú és véres vetélkedés a' mint történt Franciaország és Anglia közt. De soha se létezett illy nemű vetélkedés Német és Franciaország közt. Vóltnak közöttök gya-

kori háborúk, a' politika sokszor felfegyverkeztette ezen két nemzetet egy más ellen, de hogy gyűlölték volna egymást azt megmutatni lehetetlen, de sőt a' Francziák kedvelik a' német szellemet. A' Fransziák kik olly ritkán tanulják az idegen nyelveket, most inkább mint valaha német nyelvel foglalatoskodnak. Ez soha sem lesz ugyan olly hatalmas rokonszem mint az, mellyel mi a' Lengyelek és Magyarok iránt viseltetünk, mert a' franczia és német jellem igen nagy ellentétben vagyunk, de legalább részünkről ez élénk részvét Németország' jövője és szabadsága iránt.

Tudom hogy közelebbről a' német közszellem ha nem is gyűlölséget, de kevésbé jóakaró érzéseket forralt a' Francziák ellen. Ez vezette tévedésbe Báró Wesselényi Miklóst is. Azt vélte hogy ezen rossz akarat kölcsönös. De a' Németek részéről ezen rossz indulat igen könnyen magyarázható. A' német tartományokat husz esztendők lefolyta alatt a' köztársaság' és a' császárság' idejében, a' győzedelmes franczia hadak járták össze. A' németek számtalanszor győzetettek meg. Jól lehet 1814ben és 1815ben kegyetlenül vissza

fizették Párisban, a' hova csak árulás, Franciaország' elgyengülése és egész Europa egyesült seregeinek jelenléte által jutottak; még is szivek' rejtekében főképen éjszaki Németországban, vagyon még valami azon némett bosszú vágyból melly Francia országban példabeszéddé vált. Midőn 1840 ben úgy látszott hogy a' Francziák fenyegetik a' Rajnát a' német uralkodók örömet felélesztették azon hajdani bosszú vágyat: lobbantották a' szikrát és a' németek elég esztelenül törbe estek. Elragadtatással énekelték a' csapszékekben az alkalmi énekeket, mellyeknek szerzői a' király által megjutalmaztattak. Igen esztelenek voltak! mert a' mit az uralkodók akarták, az a' francziák' befolyásának és azon szabad eszméknek kissebbitése volt, mellyeket egész Európában francziáknak neveznek. Jól tudták az uralkodók, hogy a' Rajna nem volt veszedelemben és hogy Franciaország egyedül nem kelhet fel mindenek ellen. A' Rajna tulsó partjára akarták zárni azon francia eszméket, mellyek Németországba áthatották és boldogultak két esztendő alatt. Mostan a' Gallophobia meg kezd szünni, a' rossz akarat kevesedik, a' szabad eszmék

újra előtűnnek, az üldözések ismét kezdődnek a' tanítók és a' sajtó ellen, kik a' szabad-elműségnek kedvezni látszanak. Azon mértékben mellyben a' Francziák elleni rossz akarat apad nevededik a' franczia eszmék' hatalma.

Báró Wesselényi a' franczia-orosz szövetségnek két indító okát teszifel: a' Németek és az Angolok elleni gyűlölséget. Ugy vélem megmutattam hogy az első nem létezik. Lássuk most hogy az angol gyűlölségnek következtetési igazak é?

Igaz a' Francziák és az Angolok közt egy régi gyűlölség uralkodik. A' középkorban kezdődő vetélkedésnek következése. Számptalan háborúk által neveltetett, mellyek a' szárazföldet és a' tengert vérbe borították. Ez volt a' katona és kereskedő közti örökös pör, olly régi mint a' világ, melly a' történet minden időszakában előfordul, mint p. o. hajdan a' Romaiak és Kartágobeliek közt. A' Ronenban elevenen elégetett Orleani Johannától fogva egész Napóleonig, ki Sz. Helenában igen jókor holt meg, a' Francziák elég okot találnak melly által gyűlölségeket igazolhatnak

képzelik. Létezését nem is tagadom. Mind azon által meg kell vallani hogy ez a' vak rossz akarat nem uralkodik a' két országban a' felvilágosodott emberek közt. Sok Angol és Francia kölcsönös tiszteletet érez egy más iránt, éppen mivel olly sokáéig és vitézül harczolták egy más ellen. A' ki a' francia és angol kamara' vitatásait szemmel tartja, tudja hogy a' két ország ministerei beszédeikben mindenkor barátságos szavakat váltanak és hogy a' kamarák ezen szavakat mindenkor jó akaráttal fogadják.

Midön az ember politikában ítéletet hoz meg kell mutatni min alapúl. Csak annyiba lehet mondani: ez történik, ez nem történik, mennyiben az elmúlt időkre és tagadhatatlan bizonyságokra támaszkodunk. A' politika olly tudomány melly nem indul meg történetesen, hanem tapasztaláson alapúl. Ez a' politikának igaz talpköve. E' nélkül csak hozzávetések feltételek lehetnek, de nem politika.

Én tehát azt mondom' a' tapasztalás Báró Wesselényi ellen szól. Azt mondom egy merész hozzávetést tészem, mellyet helybenhagyni nem lehet

midön azt állítja, hogy az Angolok elleni gyűlölségek' kielégítésekre a' Francziák az Oroszokkal szövetségre fognak lépni.

Valósággal a' Francziáknak az Angolok elleni gyűlölségek nem akadályoztatta a' tiz esztendei 's még pedig szoros szövetséget a' két ország közt. 1830 óta a' két ország meg értette, hogy mind ketten szabad tartományok, és hogy a' nagy önkényes tartományoknak vagynak ellenekbe téve. Intézetbeli közösség közelítette őket egymáshoz. Együtt alkották a' Belgiai királyságot, együtt alopították uralkodásokat a' most Spanyolország-és Portugalliát kormányozó nemzetségeknek. Ezen szövetség szoros volt és még most is fennállana ha Anglia megszegvén nem bizonyitana bé mit ér a' punnikai hűség. A' két nemzet közt létező gyűlölség annyira le csillapúlt ezen tiz esztendök alatt hogy Anglomanokká lettünk; nem lehet mondani hogy újra felgyuladna, de legalább azon Anglomania melly rajtunk uralkodott és a' mellynek utánunk még más tartományok hódoltak és még hódolnak, ezen Anglomania nálunk meg szüint. A' Francziák most meg vagynak győződve hogy Ang-

liára számot nem lehet tartani, ki kereskedői érdekeinek feláldozza politikai szövetségeseit, de egyszersmind arról is meg vagynak győződve hogy egy Angliával való meghasonlás, kockázatna a' szabadság' ügyét? — Eztet Báró Wesselényi Miklós éles eszével fogva könnyen észre vette volna, ha francia ország' vendégszeretetéhez folyamodni méltónak tartja vala.

Ha az Angolok elleni gyűlölségnek valaha ki kellene törnie, ennek ideje 1840ben lehetett volna. Francia-ország akkor ezen tiz esztendő óta szövetséges nemzettől olly sérelmet tapasztalt, mellyet soha el nem fog felejteni. Akkor az Angolok elleni gyűlölség könnyen kielégíthetett volna; csak oroszországhoz kellett volna közeledni. Bizonyos léven szövetségünkről oroszország bátran nagyobodhatott volna Asziában, háború és költség nélkül, így rendkívüli ártalmára lettünk volna Angliának. Francia ország nem tette, mert a' mint mondatott, ország-emberei meg vagynak győződve hogy a' két hatalom, Anglia valamint Franciaország, szükséges azon eszmékre nézve, melyeket ezen két ország fenntart a' világon. Tagad-

hatatlan hogy a' mint állanak a' dolgok Európában ezen két szabad ország' egikének elgyengülése, ellentétben a' más három önkényessel, különösen ártana a' másodiknak. Mind a' kettő szükséges, ha szinte nem is szövetséges, hogy a' más hárommal szembe ellensulyt képzeljen, és Franciaország, ha Anglia nem kényszeríti, nem zavarja meg az öszhangot. Az ország emberei igen jól megértették ezt Franciaországban, és az a' ki országomban a' közvélekedést ismeri, a' ki a' kamarák' vitáit követi meg lesz győződve róla.

Miért állítja tehát B. Wesselényi Miklós, elfelejtkezvén Franciaországnak hajdani magaviseletéről és számot nem tartván a' mostan történt dolgokról, hogy Franciaország Oroszországhoz közeledik, gyűlölsége' kielégíthetése végett? —

Miért írja B. Wesselényi Miklós hogy Németország' és Angliának Oroszországgal kell megvívniok? Németországgal helyben hagyom de mi közé Angliának a' szárazföldbeli tartományok' naggyobbodásával? Még egyszer a' politika a' tapasztalásból eredő tudomány. Lássuk tehát itt is mire tanít a' tapasztalás.

Báro Wesselényinek sokkal több igaza lett volna mondani hogy oroszország, egykor Angliának szövetségese, kéntelen lesz Német és Franciaországgal meg vivni: más szavakkal, hogy Európának közepe, mint már mondotta a francia követek' kamarájának egy nevezetes tagja, kéntelen lesz két ellenségnek ellentállani, ki két fölről nyomja. Valósággal hogy Anglia vagy Franciaország valaha Oroszországhoz ragaszkodjanak szükséges hogy az az Ország mely ezt meg teszi két feltételen menjen keresztül. Először, hogy azon vétekre vetemedjék hogy mint szabad szellemü ország egy olyannal lépjen szövetségre, mely az önkény' oltalmazójának adja-ki magát. Másodsor, hogy tulajdon érdeke által kényszerítsék reá. Ezen két ok miatt az orosz szövetség Angliát fogja illetni nem pedig Franciaországot.

Még pedig ezért:

Vizsgáljuk magasabb szempontból a' történetet a' leg távolabb időktől fogva, mindég azt fogjuk találni hogy két féle nemzet létezett; az egyik nagy lelkü, mással érző, gyakran cselekedeteivel egy gondolatnak hódolván ha szinte önérdeke nem

is kívánja, ha szinte önérdeke ellenzi is. Ilyen a' ma időnkben a' Magyar, a' Lengyel és a' Francia is. A' Magyarok le verettek mivel Európát meg akarták menteni a' Törököktől. Ugy tekintették magokat mint a' kereszténység' előcsapatját. Kötelességöknek tartottak őrhelyeken elesni, és elesnek. Eztet nevezem egy gondolatnak holdolni. Ha a' Magyarok önérdekeket vontak volna kérdőre a' Törökök' szövetségeseiké' lettek volna, országokon keresztül átmenetelt engedtek volna, hogy a' Törökök Németorságot foglalhassák el (nem csak egyszer tétetett nekik ez az ajánlat), és talán ebben az orában Ausztria a' nagy Magyarhonnak egy tartományát tenné. Ellenkezője történt, de vigasztalódjanak a' Magyarok: az emberiség csak azon nemzetekről emlékezik kik számára dolgoztak, nem pedig azokról kik önnönös számolás által inditattak cselekvésre. A' Magyarok egy halhatatlan diességre és az utókor halájjára tettek szert. Ez történt a' Lengyelekkel is. Ha Szobieszky János csupán lengyel politikának tanácsát halgatta volna, nem mentette volna fel a' kára Mustafától ostromolt Bécset; meg vétette volna a'

Törökök által. Abban az időben Austria már vetélytársa volt Lengyelországnak, melly illy móddal meg szabadulván egy hatalmas ellenféltől, helyette a' Töröknek lett volna szomszédja, kik csak nem ezen időszakról fogva kezdettek hanyatlani egész a' mi idönkig. Mi volt ennek következése? Az, a' Lengyelek által meg szabadított Austria, mely a' helyett hogy mint Törökország el gyengült volna, mindennap új erőt fejtett ki, Austria, Szobieszky János után egy századdal, kezett nyújtott Lengyelország' feldarabolására és Gallicziát birtokához csatolta. Talán ha Szobieszky János Bécsset nem segítette volna, Lengyelország ma is fenn állana. A' Lengyelek is egy gondolatnak hódolván ön érdekek ellen cselekedtek.

Mindenki tudja hogy az illy nemü esetek számtalanok a' francziák' történetében. Ezen nagylelkűség miatt melly a' Francziák' minden tetteiket bélyegzi buzdult fel Napoleon annyira új honja mellett, mellyet a' mivelődés miatt kiállott sok szenvedéseiért a' nemzetek' Krisztusának nevezett. Csak egy újabb bizonytságot hozok fel. Mint egy tizenöt esztendővel ezelőtt a' görög függentlenség' háborujá-

ban a' franciaia tengerihad Navarin alatt harezot. Ez franciaia érdok szempontjából nézve liha volt. Valósággal az ottoman tengeri haderö akkor hatalmas volt; nyugtalanította Angliát, vetélytársunkat. Az igaz önséges politika szerént meg kellett volna kimélnünk ezen hajóserget, melly hajdani vetélytársunkat rémitette, Franciaország nemtette. Esmeretesek a' navarini ütközet' környüállásai. Nehány orosz hajó mutatkozott a' csatában, hogy az alknak meg feleljen. Az ángol hajók is természetesen segítettek, de kiváltképpen a' franciaia hadsereg vivta ki a' gyözedelmet. Ezen csata' hire örömmel fogadtatott Franciaországban. Tudva volt hogy Anglia ez által tevölegesen sokat nyert és, hogy Anglia nyervén ezen dologban a' nélkül hogy mi nyertünk volna, mi tulajdonképpen vesztettünk. Mindazonáltal örvendettünk ezen gyözedelemnek, melly Görögország' függetlenségét biztosította. Senki sem sajnálja Franciaországban a' Navarini gyözedelmet, mindenki felséges hibának (faute sublime) nevezi.

Nem akarok historiát tanítani. Más nemes nemzeteket is tudnék felhezni p. o.: a' Svedeket,

a' Spanyolokat. Megelégszem egy néhány történeti példákkal hogy jól meg értessem, mi egy nagy lelkű nemzet, melly képes önérdem nélkül cselekedni, egy gondolattól vezéreltetve. Ezen nagylelkű s' elszánt nemzetek jelleme az, hogy kiváltképpen hadra termettek. Mert az emberiség' ügyeit mindenkor kard vitta ki. Ezen jellemet találok a' nevezett nemzetekben. Ezer csatamező tanusítja hogy a' világnak leg vitézbb nemzetei közé tartoznak, a' Magyarok, a' Lengyelek és a' Francziák.

Ellentétben ezen vitéz 's nagylelkű nemzetekkel vagynak mások, kik számítanak és kereskednek, ez jellemök. Ezek önérdemtől ösztönözve cselekednek: ezek lassan, terjednek — béketűrőleg — és minden kitelhető módok által; minden önségökre vitetik vissza. Mostani időnkben Anglia ezen nemzeteknek leg hatalmasabb képviselője. Mikor Napoleon azt állította hogy az Angol kereskedő nemzet nem mondott új igazságot. Hogy Anglia a' földtekénk' olly nagy részét bírja, annak oka az, hogy minden erejét, kincsét, vérért terjedése és uralkodására fordította: hogy minden

cselekedetét ön hasznára vitte vissza, mellyhez csudálatosan ért és mellyért mindent elkövet. Angliában száz millio induson nyerekedik egy kereskedő társaság (compagnie des indes): kik egy néhány millio angol önségének áldoztatnak fel. Valamint Irland a' tulajdonképpen ugy nevezett Angliának, és az Angol nép a' nemességnek. Itt mindenütt öséségre találunk.

Mivel soha se állitok valamit bizonyság nélkül, a' mondottnak meg erősítésére egy nem régi esetet hozok fel, melly ennek előtte három esztendővel történt.

Egy ember huszonöt esztendő óta uralkodik Egyiptomban, kinek vétkeit menteni nem kívánom, mert hibázott mint minden keleti műveltségnek embere, de a' kiről csak annyit mondok, hogy a' német ujságok vele igazságtalanul bántak, ez Mehemed Ali. Ez az ember a' mivelődést a' Nilus' partjára szállította. Hasznos intézeteket állított fel Egyiptomban. Utakat csináltatott, csatornákat épített, oskolákat alapított. Sergeit fenyítékre szoktatta. Az értelmes és hasznos munkásságnak

a' muselmanok előtt addig isméretlen példáját adta. Hijába mondják, Mehemed Ali kegyetlen volt: az nem akadályoztatja hogy nagy dolgokat nem vitt volna véghez. Igaz vizsgálónak a' jót mint a' rosszat fel kell jegyeznie.

Mehemed Ali felemelkedett noha némelly Europai udvarok ellene voltak. Mindenkor ellenségei, vagy legalább ellenkezői voltak Austriai, Porosz- és Oroszország; mert mint pártütő fejedelmet rossz szemmel nézték ezen önkényes hatalmak. Angliát is rémitette, kinek szüksége lett volna a' Szueczi földszorosra hogy Indiába mehessen és ki irigy szemmel látta, hogy egy új hatalom támad kivel egykor e' miatt czi-voidnia kellene. Franciaország hasonlóképpen tartott volna tőle, mert a' Török császárság' felsztozásakor követelni fogja azon tartományokat hol keresztények laknak, kik szivből ragaszkodnak hozzája, melyeket atyaink a' kereszties háborúkor elfoglaltak és a' melyeket Mehemed Ali bír. De távol attól hogy egy új muselman status' támadásán meg ütközne Franciaország, talán önérdeke ellen elragadtatással hagyta helyben Mehemed Ali

törekvéseit. Oskoláink megnyiltak az ifju Egyiptiaiaknak, a' franczia sergek' sorai befogadták a' bassától küldött katona tiszteket, Francziák indultak Egyiptomba, hogy ott a' műveket és a' földmivelést tanítsák. Mindenki tudja hogy tiz esztendőök le folyta alatt Francziaország egyedül tartotta fenn és oltalmazta a' más Europai udvaroknál. A' többi négy hatalom ros sz szemmel nézte ezen pártütő fejedelmet, ki egy új hatalmas országot alapít.

Midön Thiers Úr jutott hatalomhoz Martius Isőjén 1840ben azon hibát követte el, hogy el hagyta a' kemény és mérséklett beszédet, melyet a' franczia ministerek addig követtek. Tiz esztendő óta kimélettel voltak a' Francziák' kívánságaik eránt, mivel méltósággal voltak kifejezve és meg egyeztek benne, hogy az Egyiptomi bassa bírja minden tartományait mivel Franczia ország kívánta. De Thiers Úr gondolatlanul eltért ezen illő magaviselettől, Mehemed Ali függetlenségét mint tartozást követelvén. Fenn hangon szólt és Franczia ország' seregeit említette. Oroszországnak két esztendőötől óta rendkívüli követje volt Anglia-

ban, ki ezen alkudozásokban Európára nézve veszedelmes ügyességet fejtett ki. Ezen követ reá vette Lord Palmerstont, szállítsa fel Franciaországot miniszteré szavainak megtartására. Lord Palmerston a' miniszterek' leg könnyelműebbike, elhittette magával hogy Franciaország szövetségessének többé kímélettel nem tartozik azon szempilánat óta, mellyben Ministère illy hangon szól. A' két német hatalmasság a' két elsőnek példáját követte, és így alakult az 1840beli 15dik júliusi alku, mellyben Oroszország szövetségre lépett Angliával, a' két német hatalommal együtt. Azok, kik valamennyire jártassak a' politikában, tudják hogy ez az alku, kivált Anglia részéről, a' diplomátiában megbántásnak tekintendő Franciaországra nézve. Ettől fogva bomlott meg az angol szövetség.

Láttunk akkor egy angol hajóserget, ausztriai hajóktól segitette, melly Siriának városait lövöldözte, és Mehemed Alitól el foglalta azon tartományoknak egy részét mellyeket birodálmához foglalt vala. A' mit az Egyiptomi Alkiraly 25 esztendőök alatt épített, kevés napok alatt szét dűlatott, 's a' mi több, Egyiptom elveszti azon ösztönt, azon bizodal-

mat, melly felemelkedési főrekvésciben buzdította. A' művelődés veszteg állott, mellynek Anglia az oka. A' német ujságok mellyek egyebet nem írhatnak csak a' mit az uralkodók helyben hagynak, Mehemed Alit zsarnoknak festették le és meglegedéssel említették megbukását. De ezen érzelő és erényes levelek, nem gondolták meg, hogy az Angolok Mahmudot pártolták, ki szint annyi kegyetlenségeket vitt véghez mint Mehemed Ali (bizonyítja a' Jancsárok' le öletése) annélkül hogy dicséretes dolgokat vitt volna véghez mint az első. Nem gondolták meg hogy ha Mehemed Ali-nak kegyetlenségei miatt, kellett volna megbuknia ennek akkor kell vala történie mikor hatalma megerősítése miatt végbe vitte, p. o. mikor a' Mamelukokat fenyegete nem pedig midön hatalma' megalapítása után azt Egyiptomnak hasznára 's előmenetelére fordította.

A' művelődés' meg akadályoztatása a' Nilus partján az Angolok' első vétke. Második mellyről felyebb tettem említést, hogy szinte két év' lefolyása alatt, Europa Francziaországra nézve ellenséges indulattal volt, azaz a' franczia, a' szabad

eszmék eránt. Mert a' hol Francziarország gyűlöltek ott a' szabad eszmék' befolyása alá szál: ez tagadhatatlan. Nem ismétlem a' felyebb mondotakat, szinte két évig bachusi dalokat zengett Németország, igen ártatlanokat igaz, mert a' pipázo és sert-ivó deákok soha se lesznek igen félelmesek, de a' Francziáktól el idegenedett, más szóval, a' szabad eszmék' terjedése fennakadt. A' szabadság Európában vissza felé tett egy lépést. 'S ezen lépést Anglia okozta. Ez a' második vétke.

De már ezen két véték miért vitetett véghez? egyedül önérdek, kereskedési okból. Anglia a' Szueczi földszorosra vágyodott, hogy gyapot zsákjainak utat nyisson. Ezen kereskedői oknak két eszmét áldozott. Ez Angliának szomorú kéntelensége. Iparüző és kereskedő hatalom. Aruinak minden módon ki kell folyniok, szünetnélkül érdekét kell szemelött tartania, jó kereskedő' módjára. Innen van hogy semmitől vissza nem retten és hogy nem kételkedik a' leg gyűlöletesebb vétkek' végben vitelében. Mert mi másnak lehetne nevezni azt a' punikai háborut mellyet Anglia folytat a'

Chiniaiak ellen, hogy az opiumokkal való megétetésre kényszerítsék őket. Miért? mivel opiuma nagy jövedelme. Önérdeke cselekedeteinek sinormértéke: ezt el nem kerülheti. Franciaország ellenben, mely nem kereskedő hatalom, maga magát kielégítheti. Elvek szerint cselekedhet.

Béfejezés véget most azt kérdem azon nagy háborúban mely Európában készül, melyben a' világ szabadságának ügye forog fenn, háború melyben egy eszme lesz az indító ok, azt fogom kérdezni a' két nemzet közül melyik nem felel meg hivatásának mint szabad szellemű nemzet, az a' mely soha el nem mellözte: vagy az a' mely állól már elpártott, és az, mely kereskedő létére önérdeke rabszolgája?

Azt állítom most hogy egy orosz szövetség az angol érdekre nézve sokkal kedvezőbb mint a' francziára.

Válójában Franciaország egy száraz földi hatalom, nem csak geographiai fekvése miatt, hanem mivel földművelő is. Anglia tengeri hatalom, gyarmatokat bír 's ezek által tápláltatik. Ezen

két országnak különböző az érdeke, mivel létök különböző. Franciaországnak érdekei Európában központosulnak. Angliá érdekei pedig a' gyarmatokan.

Ha tehát Oroszország előre nyomul Európában ki veszt ez által? Franciaország. Ki fog tehát ellentállani Oroszország' előhaladásának? Franciaország. Ha Oroszország Azsiában nyomul elő? Anglia, mert ezen két hatalom találkozott már a' világnak ezen részében, mind a' kettő foglalatásokat tevén. Ki akadályoztatja tehát Oroszország' elő haladását? Anglia. Így ezen kérdés tisztán elő van adva. Oroszország terjedni akar Európában és Azsiában. De két természetes ellene-rőre talál. Európában Franciaországra, mellynek érdeke hogy Oroszország ne terjedjen. Azsiában Angliára, mellynek érdeke hasonlóképpen Oroszország' helyben maradása. Hihető e' tehát, hogy, ha Miklós Császár, hadnak készülvén Európában, alkalmatosságot nyujt az Angol érdekeknek, ez elmulasztja vele élni? Nem bizonyára. Megmondottam már, Anglia nem talál úgy mint Franciaország kebelében tápláló erőre. Anglia kívülről

el. Az elenyészsés' büntetése alatt Angliának szabadatlan szemességgel, szüntelenül érdekeire kell ügyelni, mint egy jó kereskedőnek. Érdeke czélja. Ennélfogva ha érdeke parancsolja a' Cárral való egyesülést, ki talán Európában reménylené kipótolni, mit Ázsiában vesztené birtokából, Anglia a' Cárral fog egyesülni. Igen tiszta tehát hogy az Oroszországgal való szövetség megfelelhet az angol érdekeknek.

Hasonló szövetség megfelelhet e' a' francia érdekeknek? nem. Nem vetélkedünk Oroszországgal mint gyarmati hatalom. Nem nyerhetünk másutt ha Oroszország Európában terjed. Báró Wesselényi Miklós azt állítja, Oroszországgal való szövetség alkalmasítást nyújtana nekünk a' Rajna' elfoglalására. De mikép gondolhatja hogy a' Rajna' elfoglalásáért elég vigyázatlanak légyenek a' Francziák az Oroszokkal egyesülni. Mikép engedhetnék, hogy Miklós Császár, kinek birtokai már úgy is olly nagyok, egy darabocska földért, új és nagy tartományokat foglaljon el? Báró Wesselényi Miklós ezt teszi hozzá, vigyázzanak a' Francziák, mert azután a' kozákok ihatnak a' Szajna'

vizét. De mikép teszi fel hogy ezen következtetés, melly eszébe ötlött ne jusson a' Francziáknak is eszékbe, tudni illik azoknak kiket fenyegeti a' veszély? Nem bajos kitalálni, hogy ha Oroszország ma egyetért Franciaországgal neki a' Rajnát engedvén által, míg az alatt Ausztriát és Poroszországot feldarabolna, holnap minden erejét, az újat mint a' régít, Franciaország ellen fordítana. Nagy tehetségű ország embereink vagynak, kiket maga Anglia irigyel tőlünk: miként lehet feltenni hogy ilyen mértékben felejténék el az előre látást? Mikor tökéletesen bizonyos hogy végtére Francia ország ellen fordítana a' Cár fegyvereit. Jól tudják ezt a' Francziák. Ezen az okai miért a' Francziák, ez orában, egészen el vagynak határozva hogy Oroszországnak Európában egy lépésnyi előhaladást se engedjenek.

Valaki csak bejárta Franciaországot ez utolsó esztendőkbén egy dolog felől bizonyossá lehetett, hogy a' Francziák magokat úgy nézik mint az Oroszok' antagonistáit. Ez azon eszme melly hazámban most minden elméken uralkodik. Az Angolok ellen való százados gyűlölség lecsillapo-

dott, a' nélkül hogy egészen elaludt volna. A' nemzet, melyet most Franciaország' természetes ellenségének nézünk, azért mivel a' miénkel mérőben ellenkező elvet képvisel Európában, az, az Orosz nemzet. Ezen két tartomány igen hideg viszonyban vagyon egymással. Mind kettő meg érteite hogy előbb vagy utóbb az egyiknek győzedelmeskednie kell a' másikon egy irtózatos háboruban, mert nem létezhetnek sokáig egymással szembe; egyik a' szabadságot képviseli, a' másik az önkényt védi. Ezen két eszmének a' csataterén kell találkozniok.

Franciaországban készülnek ezen harcra. A' közszellem már hozzá szoktatta magát. Minden ember meg van győződve, hogy ezen nagy, ezen véres háborúnak késedelem nélkül meg kell lenni. A' Francziák már a' szerént teszik rendelkezéseiket. Erősítik Párist. Gondolhatja e' valaki hogy ezen egy milliárdra rúgó nagy költség azért tétetik hogy egy darabnyi földet a' Rajna mellett nyerjünk? Esztelen ki gondolja. Gondolja e' valaki hogy ezen intézkedés a' kormány által tulajdon alattvalói ellen fordítatik? ki ezt hiszi az

még fonákabb. Az nem is sejti mi egy alkotmányos kormány, Mintha egy szabadországban egy király parancsolhatna egy hadseregnek, mintha nem a' király lenne legelsöbben alája vetve a' törvénynek, mintha 1830ban a' franczia nép nem mutatta volna meg hogy le tudja tenni az olly uralkodót ki a' törvényt sérti. Nem, Páris azon nagy küzdeés ellen erösítetett meg, melyröl beszélek; mert Napóleon óta, a' mint most viszik a' háborút, ha a' főváros megvehetetlen, a' tartomány' ereje meg van kettöztetve.

Az Orosz Császár jól tudja hogy természetes ellenségei Európában (mert nem beszélek itt az orosz gyarmati kérdésröl) a' Francziák. Tettjeiben mint beszédjeiben eléggé mutatja rosszszakarátját. Elfogadja udvaránál követeinket, mivel békességben vagyunk vele; de igen hidegen fogadja. Más felölröl a' Francziák nem erölködnek hogy idegenségöket elrejtsek. Ha a' Lengyelek 10 hónapig folytathatták a' felkelést, ez kiváltkép a' segítségnél fogva történhetett mellyet a' Francziák nyújtottak nekik. Fájdalmunkra nem volt másként lehetséges ezen nagylelkü forradalmat elősegíteni, mert

egy lázadásból ébredénk, a' pártok meg voltak oszolva, egy bal háború gyuladott fel Franciaország' nyugoti részében, melly olly komoly szint öltött magára mint a' Vendéei; olly csekély erővel egész Európával kellett volna szembe szállani, ez haszontalanul öntött vér lett volna. Nem volt lehetséges máskép segíteni elő ezen lazáást, de Franciaország mint gyermekeit fogadta a' szerencsétlen számkivetett Lengyeleket, és még ma egy néhány ezeren ezen nagylelkű számkivetettek közül olly segedelmet kapnak melly nélkül sok Francia szükkökdik.

A' restauratio alatt Richelieu herczeg az orosz szövetség' eszméjét soha se tehette népszerűvé Franciaországban. Ezen szövetségtől mindég undorodott a' nemzet, még azon időben is mikor a' Bourbon család nem volt különösen ellenséges indulattal az orosz Császári család ellen. Tagadhatatlan hogy ha az orosz szövetség nem vitethetett végbe akkor, még kevesebbé fog mostan létesülni. Elsöbben is a' Francia és az Orosz uralkodók közt családi ellentét vagyon. Miklós nem láthatja harag nélkül, hogy Francia országban egy a' nép

által felemelt ember uralkodik, ki a' szent vallási és politikai törvényességet újra magára ruháza. Ezenkívül a' két ország közt ércz fal létez, annyiban hogy az egyik a' szabad — a' másik az önkényes tartományoknak leg erősebbikke.

Az orosz Császár és vele együtt az egész világ francia eszméknek nevezik azon szabadság' gondolatjait mellyek ma Európában forrának. Nem mintha Franciaország találta volna fel és használta volna legelőbb. Nem, Anglia mi előttünk volt szabad. De mivel Franciaország nyitott azoknak kardjával utat az egész világon keresztül a' forradalom háborui alatt. Anglia egy a' világ' végén lévő sziget. Hatása Európára soha sem volt és nem is lehet közvetlen, már geographiai fekvésénél fogva is. Midön Anglia szabaddá lett, alkotmánya változott, abból állott minden. Európában leg kissebb sem történt. Europa nem változott és a' szabadság' eszméi nem forrtak egy elnében sem, azon egész század alatt, melly követte ezen lázadást 1688tol fogva 1789ig. Ez onnan vagyon, a' mint mondtam, hogy Anglia a' világ' végén lévő sziget nem hathat közvetlen

Europára. Ellenben mihelyt Franciaország elkezdí a' lázadást minden elme dolgozik. A' szabadság' eszméi keresztül járnak Európát a' köztársaság' seregeivel együtt; mozgásba hozzák Olaszországot, felköltik Németországot, sőt Budán igen korai erőlködéseket okoznak, mellyek szomoruan végződnek. (Martinovich etc.)

Szabadságot ígértek a' német uralkodók alattvalóiknak mikor 1813ban felfegyverkeztették, és Bauczen, Lüczen, Dresda és Lipsésnél megütökötek a' Francziákkal. Láttuk hogy feleltek meg szavoknak. Mikor Napóleon elesett, mikor az uralkodók újra éreztették hatalmukat a' népekkel kiket megesalták, mikor Franciaországban új uralkodás állott fel, melly késöbben lázadás elleni lett; a' szabad eszmék meggyengültek Európában, mi természetes volt. Mert maga Franciaország el volt gyengülve és maga magának bajjal tartotta meg a' szabadságot. Véletlenül lobbant fel az 1830iki forradalom. Europa fel ébred. Kevés esztendök' lefolyása alatt Belgium, Helvezia, Spanyolország, Portugallia szabadokká lesznek; azaz minden, éjszaktól délig, Franciaország'

szomszédságában lévő tartományok. Olyan az mint a' tűz melly mindenüvé elhat. Németország is kezd gondolatokat forralni, és Németországon túl egy elevenebb nemzet nyilván az előmenetel' utját követi, mert a' Magyarok 1830 óta kezdenek leg inkább ébredni. Az 1834 = 36iki halhatatlan országgyűlés hozta forgásba a' szabad eszméket; Grof Széchényi István tehát hibázva tulajdonítja az Anglomanianak a' közelmé' előmenetelét Európában és különösen Magyarországon. (Kelet népe 184. l.)

Ezen eszmék tehát szoros igazság szerint francziáknak neveztetnek, mivel Európában feltűnnek mikor Francziaország magáénak ismeri, elgyengülnek mikor Francziaország elgyengül és ébrednek mikor Francziaország ébred. Egy szóval tehát Francziaország az, a' kit a' szabad eszmék' képviselőjének és következésképen védőjének kell nevezni.

Miklós Császár jól tudja kik a' szabad eszmék' oltalmazói Európában, kik azok kikkel neki meg kell küzdenie. Egykor midőn Borodinow

mezején szemlét tartana, négy csapat érdemjellel meg jutalmazott katona léptetett el előtte. Az első érdempénzel volt ékesítve, melyet azon katonák nyertek kik 1812ben a' Francziák ellen hadakoztak. A' második olyat viselt melly a' görög függetlenség' háboruja' emlékezetére adatott. A' harmadik mással volt ki jeelve, az utolsó török háboru dijjával. Végtere az utolsón azon érdemjel látszott mellyet azok nyertek kik a' lengyel felkeléskor magokat kitüntették. Miklós Császár látván maga előtt ezen régi katonait, felkiálta: „Még két érdempénzt szeretnék adhatni, az egyiket a' francia eszmék' kiirtásáért Európában, a' másikat az Angolok' kiüzetéséért Ázsiában.“

Miklos Császár tehát két féle képen érti a' káboru' kérdését. Európában a' Francziák és Ázsiában az Angolok ellen. Ez tökéletesen az a' mit felyebb mondtam.

Igyekeztem megmutatni hogy a' szabad eszmék merőben francziák, mert ez eldönthetetlenül meg lévén mutatva az is bizonyos hogy Oroszor-

szág az önkényes eszméket oltalmaz, melyből következik hogy ezen két ország kétségkívül el-
lenséges és hogy nem lehet mellékkérdés akár mily
fontos legyen, annál kevesebbet a' Rajna' nyomor-
rúlt kérdése, mely ezen két említett helyzeteknél
fogva örökre meghasonlott országokat egymáshoz
közelithetné. De sőt: az idő ezen hasonlást csak
nevelni fogja. Mert a' szabadság és Franciaor-
szág szüntelen haladnak és így a' hégzag nöttén nő.

Valamint Franciaország' érdeke kívánja hogy
az önkény egy léptet se tegyen Európában, szint úgy
követeli az orosz érdek Franciaország' helyt-állá-
sát Európában, hogy a' szabadság vele együtt ne
haladjon. Jól tudja Miklós Czászár hogy előbb
utóbb a' francia eszmék' ragálya, a' mint nevezi,
elér minden tartományt, ha meg nem akadályoz-
tatja. De már világos hogy ha a' francia határ
terjed Németországban a' Rajnáig, a' francia esz-
mék is terjedni fognak és hamarabb érik el Orosz-
országot. Ezért állana ellen a' Cár holnap a'
Rajna elfoglalásának, ha a' francia király ma in-
ditaná el ezredeit Mainz felé! A' Rajna' kér-
dése tehát az Oroszokat és a' Franciaikat illeti,

a' mint kezdetben mondtam. Báró Wesselényi családik tehát mikor állítja hogy a' Rajnát az Oroszokkal egyetértve fogjuk elfoglalni: ez nagy károokra lenne.

Minekeltötte ezen értekezés' foglatját röviden előadnám, újra emlitem hogy azon okoskodás melyet megakarok czáfolni röviden ennyiből áll: A' Francziák gyűlölik a' Németeket: óhajtják a' Rajna' birtokát: gyűlölik az Angolokat. Tehát a' Rajna birtokáért és a' két gyűlölség' kielégítéséért, az Oroszok' szövetségesei lesznek.

Gondolom megmutattam: 1) hogy a' Francziák nem gyűlölik a' Németeket azon igen világos okból mivel nincs okok reá. 2) hogy az Angolok elleni gyűlölségek nem fog okúl szolgálni ellenek háborut indítani, mert ha ezen gyűlölség olly hatalmas indító ok lenne millyenek vélik, Franciaország 1840 után alattomos háborut folytatott volna mely neki egy emberébe sem kerülendne és Angliának rendkívül ártana. Emlitettem már hogy épen ellenkezőleg Franciaország' érdeke, mint szabad hatalomé, inkább Angliávali egyetértést ki-

ván, mind addig míg azon hatalom akarja és figyelmeztetem hogy ez országos embereink' kinyilatkoztatott vélekedése. Az általam megczáfolandó okoskodás' előzményei hamisak léven, természetesen következtetésök is hamis, azaz nincs joga senkinek is egy Francia-ország szövetséget jövendőlni.

+ Sőt megmutattam: 1) hogy egy Orosz szövetség az elvek' külömbségénél fogva természetesen lehetetlen Francia országra nézve. 2) hogy Francia ország semmi haszont nem találna Oroszországgal szövetségre lépni. 3) Hogy Oroszország érdeke kívánja, hogy Franciaország a' Rajnát ne bírja, azaz hogy nem lehetséges hogy orosz szövetségénél fogva foglaljuk el a' Rajnát. 4) Hogy Francia ország' érdeke nem engedhet Oroszországnak egy lépésnyi terjedést Európában, ha szinte azon terjedés nekünk a' Rajnát adna. Vég-tére 5ször mégmutattam hogy Oroszország és Franciaország ellenséges eszméknek képviselői lévén, mellyek a' világot ma két félre osztják, természetesen ellenségek és még pedig halálos ellenségek.

Állítsuk helyre ezen kérdés igazi értelmét: Oroszhaborúban Németországnak előcsapatja Magyarország, utóserge Franciaország fog lenni, egy szóval Oroszországnak egész közép Európával kell meg vívnia.

Ha tehát Miklós Császár eleget akar tenni nagyravágyásának, fontálja meg jól! midőn 1840ben Europa felfegyverkezett, azon haborúhoz készülvén melyet Thiers úr tavasszal akart indítani, egyedül a' Német szövetséges tartományok 1,200,000 katonát és ezer darab ágyut állítottak; Franciaország' sergei, az Algiri sergeken kívül, 935,000 katonát és ezer ágyut számláltak. Egyesítve ezen két hadi erő 2,135,000 katonát és 2000 ágyut teszen. Magyarországot nem számítom, mivel hadierjét nem ismerem, de ha számmal nem is tehetem ki tudva vagyon a' világ előtt vitézsége. Bizonyára az illy erők nem megvetendők.

Fellehet e' tenni hogy Europa többi tartományai részvetlenek maradnának és bele nem avatkoznának ezen véres háboruba mely függetlenségeket koczkáztatja. Mert a' kissebb tartomá-

nyok' uralkodói jól tudják hogy Oroszország új
Roma szerepére vágyódik.

Ha Oroszország' szövetsége a' mint mondám
Angliának haszont hajthatna, mert ezen hatalom
kértelen szerencsétlen kereskedői helyzeténél fogva
mindenben hasznát keresni, Oroszország' erői igaz
meg lesznek kettőztetve de a' két hatalom' ellen-
ségei is még egyszer annyira fognak nevedezni.
Mindenki tudja hogy az Amerikai egyesült tarto-
mányok a' leg kisebb tengeri háborúban Anglia
ellen fognak nyilatkozni, a' mit 1840ben meg-
tettek volna háboru esetében, mert egész Kanadát
felköltenék ezen háboruban, melly csak alkalmat
vár hogy az angol jármot lerázza. Ezen kívül
a' tengeri hatalmak mellyek nehezen türik az án-
gol tengeri felsőbbiséget természetesen ellene lesz-
nek, mert hasznok kívánja. Tengeri háború ese-
tében Franciaország utolsó Oceani gyarmatit el-
veszti. Algiria és a' francia tengerpartok ágyuz-
tatni fognak; Franciaország szenvedend leg több-
bet száraz földi sergei hathatos részt fognak venni
a' háborúban.

Más hatalmat keresek Európában mely Oroszország' részére állana ezen nagy kérdésben. Nem találok. A' többi nemzetek gyanúval nézik ezen hatalmas birodalom' nevedését mely száz esztendővel ez előtt semmi sem volt és kinek alig akartak polgári jogot engedni Európában: mindegyiknek önérdeke kívánja a' többi Európával egyesülve ezen szinte azziai hatalommal megmérközni, mely száraz földünken akar uralkodni.

Bizonyára nem gondolom hogy Miklós Császár dolgai olyan jó állapotban légyenek, nem hiszem hogy olly fenn hangon kellene a' veszedelmet hirdetni a' mint ezt ma teszik Magyarországon, mert nem számítva a' többi Európát mellynek érdeke hasonlókép a' köz függetlenség' fenntartását és az orosz hatalom' megakadályoztatását kívánja, Miklós Császár antagonistája Németország, mellynek a' Magyarok elő-és a' Francziák utósergét teszik.

Ha Miklós Császár végbe viheti hogy az orosz propaganda nevében egy néhány ezer törzökekre nézve szláv és vallásokra nézve görög

parasztokat felköltsen, lihető-e hogy Franciaország a' szabad propaganda nevében nem költhetné fel hasonlókép a' nemzeteket? bizonyosnak tarthatja mindenki hogy ezen propaganda sokkal komolyabb még az elsónél. Kétkelkedik valaki hogy Oroszországba is el ne hathasson? Nem számlál e' már pártbíveket a' felvilágosodott nemességben. Mentől tovább haladunk annál közelebb a' nap melyben a' tömegre is le száll. Nem e' egyedüli oszlopa az orosz hatalomnak a' sok ezerek' vak meghódolása ez egyetlen 's erőtelyes hatalom előtt. Azon nap melyben ezen vak hódolás megszűnik a' hatalom is csökken.

Feltévén hogy ma holnap háboru támodna egyedül oroszország és Ausztria közt, ezerszer lihetőbb hogy Austria lenne a' győzedelmes. Ezen vélekedés különösnek és hibásnak tetszhetik most midön az elmék meg vagynak ütközve az orosz nagyság és hatalom által, mellynek azt képzelik hogy ellent nem lehet állani. Igen jeles hadi emberek és politikusoktól halottam Franciaországban, hogy Európában Ausztria azon tartomány melyben legtöbb segédforrás vagyon. Ez volt Napóleon

vélekedese is, ki jobban ítélhetett ezen dolgokról mint akár ki. Naplójának IIIik részében említi mind azon rejtett erőket, mellyekkel bir Ausztria, megmutatja hogy ezen hatalom leg tartósabban állott ellent Franciaországnak husz esztendeig, míg Porosz és Oroszország elcsüggedtek. Ausztria számtalanszor egyedül vívott Franciaországgal. És Franciaország a' republikai lelkesedéstől buzditva, a' forradalmi propagandától segítve, egy lángeszű embertől vezéreltetve, sokkal rettentőbb volt oroszországnál. A' mindég meg vert Ausztria, mindég új segédforrásra akadott. Ausztria fegyvereseket állított még a' Campo Formioi békesség után is, mellyet a' Francia 77 győzedelemmel vásárolt meg.

Francia ország után talán nincs egy ország is a' világon melly annyi segéd forrással bírjon. Porosz ország, mellyet annyit említnek honvédje (Landwehrje) miatt, sokkal kevésbé erős. Nem a' hadsereg teszi egy ország' erejét, hanem a' segéd források mellyekkel bir. Egy hadsereg megveretethetik, szétbomolhat: ha az országnak nincsenek segédforrásai, nincs remény. Így áll Porosz ország, honvéddel bir és jó ezredekkel, de nyil-

vános minden ereje, kevés rejtett forrásai vagynak. Napóleon Jenai és Auerstaedti kettős győzedelme után Berlinre szállott, és hatalmában volt a' Porosz királyságot elenyésztetni. Ez tény. Igen Porosz ország elenyészett volna, mert új tartomány, mellynek még nincs gyökere, ellentétben Ausztria-val, mellynek alapját az idő szentelte meg.

Igy Oroszország is sokkal rettentőbbnek tetszik mint a' milyen valósággal. A' Császár szemlét tart, melly pompás. A' papiroson hatalmas sergekkel bir az igaz. De látni kell ezen sergeket. Azon ezredek közt mellyek fel jegyezték a' hadi laistromokba, kozák csapatok is vagynak, mellyek nem nagyon félelmesek. A' császárság' háboruiban a' kozákok elszaladtak mihelyt a' francia huszárok kardot vontak. Az ezredeknél rossz a' fenyték, a' tiszték sem jók, mert gyakran idegenek tétetnek tisztékké. Azonkívül Oroszországnak szüntelen hadjai vagynak a' Kaukaszus körül. Az idegenek előtt ismeretlen lazadások támadnak sokszor az orosz ezredekben. Végtére mind ezeken kivül, orosz háború esetében a' most inkább

mint valaha kétségbe esett lengyelek újra fel kel-
nének: és a' lengyelek egyedül egy egész eszten-
deig állottak ellent az oroszoknak.

Egészen meg vagyok tehát győződve, fontos
és tapasztalt hadi és politikus emberekre tamasz-
kodván, hogy Ausztria felül mulná oroszorszá-
got, mert sokkal kedvezőbb állásban vagyón.

És ha még hozzá adom hogy Porosz- és
Franciaország szükségeskép segíteni fogják Ausztri-
át, lehet-e ábból következtetni hogy Miklós Csá-
szár olly rettentő?

Tamadja meg Oroszország ezen szempillan-
tatban Magyarországot, nem bajos előre látni hogy
ha Franciaország kardot von, az Ausztria részére
lesz. Nem tehet egyebet: Egyébberránt nem elő-
ször történék hogy francia seregek jelennének
meg Magyarországon szövetségesekül. Atyáink
sokszor segítették a' Magyarokat hogy a' Törököt
viszsa verjék. Ez könnyen meg fogható. Ter-
mészetes hogy nagylelkű nemzetek (felyebb emli-
tém mit értek ezzel) egyesüljenek a' csata meze-
jén hogy a' köz ügyért vivjanak. Ha a' Magya-

rok vissza akarnak tekinteni a' történetre, emlékezni fognak hogy 1396ban tizenkét ezer Francia át ment Német és Magyarországon hogy a' Törökökkel Oláhországban találkozzanak. Szinte mind elveszett. Ezer lépéssel meg előzték a' magyar hadot és nem engedték hogy ez utolsó közelítsen, mert első akartak lenni az ütközetben. Zászlóikat *) Budán a' Sz. Miklos templomában tették le. 1664ben négy ezer francia gránátos szint úgy az előcsapatban állitva, vert meg 25,000 jancsárt a' Raaba átszállásakor, és midőn a' Magyarok és Ausztriaiak megérkeztek a' Jancsárok **) már szaladtak. Csak akarja Miklós Császár, a' Dunában fognak tükrözni a' francia szabad színek.

A' ki szemmel tartja Europa állását 1840 óta egy dologról győződhetett meg. Ezen idő előtt Europa szövetségek által két részre volt osztolva. Nyugott felől Anglia és Franciaország, keletfelől Német és Oroszország. Az óta egy más szövetséges felosztás képeződik, Németország leg

*) I. Engel.

**) I. G. Bethlen Miklós élete, (jelenvolt a' csatában).

előbb vált meg a' négyes szövetségtől mellyre reá vette Oroszország és Anglia. Leg előbb közeledett Francia - Országhoz és minden nap inkább közeledik. Midőn Europa' közepe magában egyesül, a' vég tartományoktól elvál. A' Porosz Király felbontotta a' szökevények' kicserélése felett kötött egyességet, mellyet Miklós Császár kíván; ez bizonyos hidegséget okozott. Franciaország nem akart a' hajóvizsgálási egyezésre reá állani, mellyet Anglia annyira kívánt: ez nevelte az egyetnemértést a' két ország közt.

Azon mértékben mellyben egyesül a' közép, ugyan azon mértékben egyesülnek a' szélek is magok között. Europa csudálkozva látta egy néhány hónappal ezelőtt hogy Lord Aberdeen fenn szóval helyben hagyta az angol parlamentben Miklós Császárnak Szerbiavali önkényes bánás modját, mint ha Constantinápoly már az Oroszoké lenne! A' journal des dé bats az angol ministert az orosz politikához szítás miatt gáncsolván, azt mondja, hogy sajnósan látja az orosz befolyást Szerbiában lábra kapni, mivel ez árthatua a' nemes Magyar nemzetnek.

Nem erősítik e' meg ezen tettek azt a' mit fennebb mondtam?

Az olvasó ki figyelemmel kísért eddig, bizonyosan meg értette hogy nem csak azt akartam megmutatni, hogy a' francia-orosz szövetség lehetetlen, hanem azt is, hogy az orosz hatalom nem olly rettentő, a' millyennek tartják és hogy a' dolog jelen állapotjában ébren kell ugyan lenni, de nyugott elmével. A' Magyarok közel állanak az Óriáshoz 's azért meg ütköznek nagyságán. Mi Francziák ellenben távolabbról látjuk őt, mi megvizsgálhatjuk alkotását, mert egyetlen tekintettel egészen láthatjuk, elménk is szabadabb az ítélet hozásra. Talán jó, hogy a' Magyarok meg tudják mit tartunk mi a' közösellenségről.

Báró Wesselényi Miklós célja igen dicső igen igazságos. A' Szlávokból magyar honpolgárokat akar képezni, gondolván, hogy e' módon az országhoz lehetne őket kapcsolni. Ez igen szép és igen jó. Felemelkedett és nemes észhez illő. Ha ezen módot századok előtt követik, akkor könnyebb lett volna mint ma, midőn már a' kedélyek fel vagynak ingerülve. De szerencsét-

lenségünkre ez el mulasztatott; azonban még helyre hozhatik. Ugy vélem mind a' Magyarok' mind a' Szlávok hasznára lesz, magokat nem úgy tekinteni mint ellenséget, egymást vissza nem társítani, hanem úgy nézni egymást mint egy közhaza polgárait. Tudom hogy a' két törzsök különbözik egy mástól, hogy külön nyelvek, külön földjök van, de mind a' mellett a' személyesség' feláldozása nélkül is lehet a' közhaza mellett buznogni.

Alzácia Franciaországhoz tartozik XIV Lajos óta, de ott mindég németül beszélnek: rólunk szólván az Alzácziaiak ezt mondják: a' Franciaák mint ha idegenek volnának, mert német törzsöküek. Még is nincs buzgóbb francia tartomány mint Alzáczia. Nincs jobb határőr mint az alzácziai, és ki ellen? a' Német ellen, mint hogy szomszédja. Azon német ellen kinek nyelvét beszéli és kivel egy eredetű. Midön Francia ország 1840ben fegyvert fogott és a' Marseillaiset zengette, sehoh sem volt a' hadi elragadtatás nagyobb mint Straszburghban. 1815ben az alzácziai nemzeti örök önként seregbe gyűltek és a' Rajnán át

kelvén egy porosz csapatot vertek meg, azaz németeket.

Napóleonnak Oroszország ellen folytatott háboruiban 1812ben sok horvát ezred harczott, azaz Szlávok, kik a' tengerparttal határos magyar megyékből állitattak; ezen ezredek igen vitézül csatáztak, még akkor is mikor a' francia seregnek többi része szét volt bomolva. Kik ellen vettek ezen Szlávok? Szlávok ellen. Hazájokat oltalmazták é? nem. Akarat nélkül engedelmeskedtek az idegen uralkodó parancsának. Ezen tettet fontolják meg azok, kik minden Europai Szlávokat előre orosz martaléknak tartják.

Ezen példák bizonyítják hogy személyt fenn tarthatja az ember, és még is hazáját is oltalmazhatja. Némelly tulsók Magyarhonban igazságtalan követeléseket tesznek, ha p. o. bizonyos esztendők' elteltével kívánják, hogy minden Szlávok elhagyják nyelvüket, csak magyarul beszéljenek, ha fenn szóval kívánják, hogy csak egy nyelv legyen; de ez soha sem volt a' magyar nemzet' szándéka, 's ebben igaza vagyon; mert erőszakkal semmit sem lehet kivinni, csak ellenkezője történik annak, a' mit akar az ember.

A' türelemtől és az időtől kell mindent várni. Minden, mit a' Magyarok ma kívánhatnak a' Szlávoktól, abból áll „hogy ha az orosz valaha meg támadja a' köz hazát, úgy viseljék magokat, mint jó hazafiak.“ (Mi Francziak se kívántunk egyebet a' Brettonoktól, mint nyelvbeli egyességet és a' haza' oltalmát. Helyesen említi ezt közelebbről egy magyar író.) E' végett nem kell őket viszzataszítani és főkép nem kell őket előre oroszoknak tekinteni, ez sérti a' Szláv hazafiakat és elhatározza azokat, kik a' Magyar és Orosz közt haboznak. Egyébberránt nem ellenmondás e' őket Oroszoknak nevezni és magyarra tanítani akarni.

Gondolom igen kevésé politikai őket mind egyre Oroszoknak nevezni; valamint azt is igen kevésé politikainak tartom, mindég az Orosz hatalomról beszélni és miatta olly nagy nyugtalanságot mutatni. Egy férfi ki talán maga kívánja, hogy Magyarország Miklós Császáré légyen, egykor így szólott hozzám: „ezelőtt a' Magyarok vitézek voltak és nem számláltak ellenségöket, most félnek“ azt feleltem, a' bátorság nem zárjaki az okosságot

és hogy szégyen nélkül lehet számlálni az ellenséget, mellyel meg akarunk győzni. Nem mondom, a' Magyarok' ezen ellenségével hogy ők félnek, mert igazságos vagyok erántok 's mert ismerem őket; de azt találok hogy igen nagy lármát ütnek oroszország miatt. Miklós Császárnak igen nagy öröme lehet ezen nyugtalanság, mellyet okoz. Kétségkívül készülni kell, vigyázni kell, de nem kell felzúdulni és nevelni az ellenség bizodalját, félelmet mutatván miatta. Már pedig több könyv, melly most Magyarhonban iratott, olly szellemben készült, hogy azokat olvasván ugy tetszik, mint ha el kellene csüggedni Magyarország felől.

Mi engem illet, jóllehet nem vagyok Magyar, meg akartam mutatni azoknak, kik érdekelnek, hogy nincs okok kétségbe esni; sőt ellenkezőleg, hogy a' veszedelem nem olly nagy a' millyennek festik. Gondolom arra kell törekedni, hogy a' lakosok, minekutánna érdekeiknél fogva a' közhazához fognak kapcsoltatni, meg magyarosodjanak, mert ez igazságos; de nem gondolom hogy az oroszoktól félelem miatt hirtelenkedni kell. Az oroszok erősek lehetnek, de ellenségeik is azok. Ki-

méletért esdekelvén ezen haszon keresetlen munkáért, egy hasonlatosságal végzem bé, melyet helyesnek tartok: két tábornok ki két szemben álló serget vezérel, kedvező állást iparkodik nyerni; arra törekszik, hogy a' szél, a' por és a' nap ellenségökkel szembe, nekik hátba legyen. Ha ezt tehetik, első szerencsés fordulat a' győzedelemre, mert állások kedvező. Mái napon az önkényes uralkodók vagynak a' kedvetlen állásban: századunkban, melly a' szabadságnak százada, ellenek van a' por, a' szél és a' nap, de főkép a' nap.

DE BALLACI GÉZA.

Nyomatott Hálában, Heynemann Eduárd' hetüivel.

